

**Pavčina Rychterová – Gábor Klaniczay – Paweł Kras – Walter Pohl (edd.),
Časy otřesů. Čtyři medievisté a dvacáté století ve střední Evropě**
Academia, Praha 2024, 580 stran, ISBN: 978-80-200-3463-2

Soubor čtyř rozsáhlých rozhovorů významných středoevropských historiků středověku s jejich žáky vyšel nejprve v anglické jazykové mutaci roku 2019 a nyní se dočkal českého překladu. Rozhovory medievistů s jejich žáky se soustředily na několik tematických celků – dětství a formování zájmu o obor, prožitky z 2. světové války, poválečné univerzitní studium a následná vědecká, pedagogická či jiná kariéra, přičemž všemi tématy probleskují i reflexe dějinných událostí i jejich osobní život.

Prvním medievistou je Jerzy Kłoczowski (1924–2017), voják polské podzemní armády, který za války přišel o ruku, a proto se rozhodl po válce pro vědeckou kariéru, kde mu částečná fyzická invalidita nebránila v dalším rozvoji. Po studiu v Poznani a Toruni zakotvil na Katolické univerzitě v Lublinu. Zabýval se především církevními dějinami a již před pádem socialismu v Polsku udržoval styky se západoevropskými historiky. Byl členem Solidarity a po pádu komunismu se rovněž politicky angažoval.

Druhým historikem, s nímž byl veden rozhovor, je János Bak (1929–2020), absolvent budapeštské univerzity, který po sovětské invazi do Maďarska emigroval nejprve do Německa, kde v Göttingenu dokončil doktorát, a posléze působil na univerzitách ve Spojených státech amerických a v Kanadě. Po pádu komunismu se vrátil do Maďarska, kde spoluzakládal Katedru medievistických studií na Středoevropské univerzitě v Budapešti. Zabýval se dějinami mocenských rituálů, právními dějinami a dějinami rolnictva.

Třetím zpodobaným historikem je přední odborník na pozdní středověk, husitství, humanismus a univerzitní dějiny František Šmahel (1934–2025), který si musel možnost jít studovat nejprve odpracovat jako horník v ostravských dolech. Po absolvování Univerzity Karlovy působil nejprve v litvínovském muzeu a v Historickém ústavu Československé akademie věd, přičemž si souběžně zvyšoval akademickou kvalifikaci. Po vynuceném odchodu z ústavu, kdy musel několik let pracovat jako řidič tramvaje, se uchýlil v tábořském muzeu a v porevolučním období se vrátil do akademického prostředí – na pražskou univerzitu jako docent a posléze profesor a do Historického ústavu jako jeho ředitel. Byl také spoluvůdcem a prvním ředitelem Centra medievistických studií. Přestože jsou Šmahelovy životní osudy české obci historiků známy (např. i z jeho dříve vydaných vzpomínkových textů),¹ rozhovor mnohé z aspektů jeho života popisuje mnohem podrobněji a komplexněji.

Nejkratší a v mnohém od předchozích odlišný je poslední rozhovor s rakouským historikem Herwigem Wolframem (1934–), absolventem vídeňské univerzity a později profesorem

¹ Srovnej František ŠMAHEL, *Nalézání, setkávání a mýjení v životě jednoho medievisty*, Praha 2009.

rem tamtéž, který byl v letech 1983–2002 ředitelem Ústavu pro rakouský dějepyt (Institut für Österreichische Geschichtsforschung). Jeho badatelským tématem byla především etnogeneze v raném středověku. Wolfram na rozdíl od předchozích nežil ve východním bloku a nebyl nikdy nucen emigrovat anebo nuceně pracovat mimo svůj obor, rozhovor s ním se od ostatních liší i tím, že jej vedlo hned několik tazatelů. Z rozhovoru ovšem vyplývá, že rakouská poválečná historiografie toužila po kontaktech s historiky ze středoevropských zemí, k nimž příležitostně docházelo.

Rozhovory s význačnými středoevropskými historiky středověku jsou zdrojem poznání dějin vzdělanosti, a to nejen kvůli osobnostem, s nimiž byly rozhovory vedeny, ale také proto, že reflektují styky zpovídaných s jejich spolužáky, učiteli a kolegy. Stanou se tak do budoucna cenným pramenem pro poznání dějin středoevropské mediévistiky. Umožňují však poznat mnohem více, neboť z pohledu zpovídaných historiků je nahlíženo na téměř celé 20. století z různých perspektiv. Kniha se tak může stát poutavým čtením nejen pro mediévisty, ale též i pro zájemce o moderní historii.

Jan Boukal

DOI: 10.14712/23365730.2025.9

**Jiří Kuthan, Pražští biskupové a arcibiskupové.
Zakladatelé, stavebníci a objednavatelé uměleckých děl (973–1421)**
Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2023, 247 stran, ISBN 978-80-7422-922-0

V roce 2023 jsme si připomněli 1050. výročí od zřízení pražského biskupství v roce 973. Pražští biskupové a arcibiskupové byli nejen církevními hodnostáři a mnohdy i činnými politiky, ale také iniciátory vzniku četných uměleckých děl a zakladateli velkého množství sakrálních i světských staveb. Touto činností nejvyšších církevních představitelů v Českém království v období raného a vrcholného středověku se zabývá kniha profesora Jiřího Kuthana.

Publikace je zcela logicky rozčleněna do čtyř kapitol, které v chronologické posloupnosti představují fundační a donační činnost pražských biskupů (kap. 1 a kap. 2, s. 65–113) a později arcibiskupů (kap. 2 od s. 114 a kap. 3) od vzniku instituce až do počátků husitských válek, kdy arcibiskup Konrád z Vechty sice korunoval Zikmunda Lucemburského českým králem, ale na druhé straně se vyslovil pro čtyři pražské artikuly a od nového krále se odklonil, čímž se de facto připravil o svůj úřad a s ním spojená benefícia (1421).¹ Poslední kapitola – epilog, pak z tohoto chronologického rámce vystupuje a je jakýmsi shrnutím prvních přibližně 450 let pražského biskupství a arcibiskupství z hlediska jeho vztahu k umění.²

Nejstarší dějiny pražského biskupství od doby prvního biskupa Thietmara a zejména pak jeho následovníka sv. Vojtěcha až zhruba do 13. století jsou v knize podány v zásadě pod

¹ J. KUTHAN, *Pražští biskupové*, s. 208–209.

² Tamtéž, s. 210n.